

InDret

Anotacions al Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris

Comentari al Reial Decret 300/2004, de 20 de febrer

Begoña Arquillo Colet
Advocada
Bufet Castelltort

Working Paper núm.: 213
Barcelona, abril de 2004
www.indret.com

El Butlletí Oficial de l'Estat de 24 de febrer de 2004 (núm. 47) ha publicat el [Reial Decret 300/2004, de 20 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#), una mostra més dels recents canvis a la normativa asseguradora, que deroga l'anterior [Reial Decret 222/1986, de 29 d'agost, pel qual s'aprovà el Reglament de Riscos Extraordinaris sobre les Persones i els Béns](#), i l'Ordre de 28 de novembre de 1986 per la qual es desenvolupà el [Reial Decret 222/1986, de 29 d'agost](#).

El [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) exposa les cobertures del Consorci de Compensació d'assegurances que engloben les pèrdues ocasionades per esdeveniments extraordinaris succeïts a Espanya (o a l'estranger, si l'acceptant de l'assegurança té la seva residència habitual a Espanya), sempre que els riscos extraordinaris estiguin vinculats a la cobertura de pòlisses d'assegurança d'alguns dels sectors enunciats pel propi [Reglament](#), i que l'acceptant de l'assegurança, en abonar la prima, pagui el recàrrec obligatori. Un cop la companyia asseguradora rep la declaració de sinistre, ha d'omplir un full de comunicació de riscos extraordinaris al Consorci de Compensació d'assegurances.

L'art. 4 del [Reglament](#) estableix les pòlisses on és obligatori el recàrrec a favor del Consorci: *"a) En los seguros contra daños: pólizas de vehículos terrestres, vehículos ferroviarios, incendios y eventos de la naturaleza, otros daños en los bienes (robo, rotura de cristales, daños a maquinaria, equipos electrónicos y ordenadores) y pérdidas pecuniarias diversas [s'exclouen les pòlisses que cobreixin produccions agropequàries -malgrat això, la STS, 3a, 4.2.2003 ha declarat la responsabilitat de l'Administració, pel retard en l'elaboració i la publicació de normes sobre assegurances agràries, a indemnitzar els danys patits per uns arbres fruiters a conseqüència d'una glaçada-, transport de mercaderies, construcció i muntatge, i derivades de l'ordenació de l'edificació]. b) En los seguros de personas: las coberturas de muerte o lesiones que generen invalidez permanente parcial, total o absoluta amparadas por una póliza de seguro de accidentes [...]. Asimismo, se entienden incluidas, en todo caso, las pólizas que cubran el riesgo de accidentes amparados en un plan de pensiones [...]"*.

Els aspectes més rellevants d'aquesta nova regulació són tres: la modificació de les definicions d'alguns riscos extraordinaris, el desenvolupament del concepte de "pèrdua de beneficis" (lucre cessant) com a objecte d'indemnització, i la reducció de les franquícies a càrrec de l'assegurat a les assegurances de danys. No obstant, es tracta d'una normativa incompleta, que remet a un desenvolupament posterior mitjançant una Resolució de la Direcció General d'assegurances, en relació a la clàusula de cobertura, la tarifa dels recàrrecs i la informació que s'ha de facilitar al Consorci.

Descripció dels riscos extraordinaris

El primer aspecte a destacar del [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) és precisament la descripció d'aquests riscos. El [Reglament](#) estableix novament un *numerus clausus* de riscos extraordinaris i, si bé millora algunes de les seves definicions en relació a la regulació anterior (sobretot el concepte de "tempestat ciclònica atípica"), perd l'oportunitat d'aclarir algun concepte molt debatut, com el d'actes de "terrorisme".

L'art. 1 del [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) exposa quins són els riscos extraordinaris i els divideix en tres grups:

- “Se entenderá, igualmente en los términos establecidos en este reglamento, por acontecimientos extraordinarios:*
- a) Los siguientes fenómenos de la naturaleza: los terremotos y maremotos, las inundaciones extraordinarias, las erupciones volcánicas, la tempestad ciclónica atípica y las caídas de cuerpos siderales y aerolitos.*
 - b) Los ocasionados violentamente como consecuencia de terrorismo, rebelión, sedición, motín y tumulto popular.*
 - c) Hechos o actuaciones de las Fuerzas Armadas o de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad en tiempo de paz”.*

Aquest precepte repeteix l'article [6.1 de l'Estatut legal del Consorci de Compensació d'assegurances](#) (Llei 21/1990, de 19 de desembre, *d'adaptació del Dret espanyol a la Directiva 88/357/CEE, sobre llibertat de serveis en assegurances diferents a la de la vida i actualització de la legislació sobre assegurances privades*, recentment modificada per la [Llei 34/2003, de 4 de novembre, de modificació i adaptació a la normativa comunitària de la legislació d'assegurances privades](#). Igualment, manté la descripció realitzada per l'anterior regulació, respecte la qual s'havia plantejat si excedia de l'àmbit reglamentari concedit per l'Estatut legal del Consorci de Compensació d'assegurances.

El primer grup de riscos extraordinaris està format pels **fenòmens de la naturalesa**, que es defineixen a l'art. 2 del [Reglament](#). Aquest precepte manté les definicions, establertes a la regulació anterior, de “terratrèmol”, “sisme submarí”, “caigudes de cossos siderals i aeròlits”, i modifica lleugerament les definicions d’ “inundació extraordinària” i d’ “erupció volcànica” (en aquest últim cas, exclou l'esment exprés als incendis i a les explosions conseqüència de les matèries llançades per un volcà).

La modificació més important es refereix a la definició de “**tempestat ciclònica atípica**”, clarament favorable a l'assegurat:

- e) Tempestat ciclónica atípica: tiempo atmosférico extremadamente adverso y riguroso producido por:*
- 1.º Ciclones violentos de carácter tropical, identificados por la concurrencia y simultaneidad de velocidades de viento superiores a 96 kilómetros por hora, promediados sobre intervalos de 10 minutos, lo que representa un recorrido de más de 16.000 metros en este intervalo, y precipitaciones de intensidad superior a 40 litros de agua por metro cuadrado y hora.*
 - 2.º Borrascas frías intensas con advección de aire ártico identificadas por la concurrencia y simultaneidad de velocidades de viento mayores de 84 kilómetros por hora, igualmente promediadas sobre intervalos de 10 minutos, lo que representa un recorrido de más de 14.000 metros en este intervalo, con temperaturas potenciales que, referidas a la presión al nivel del mar en el punto costero más próximo, sean inferiores a 6 °C bajo cero.*
 - 3.º Tornados, definidos como borrascas extratropicales de origen ciclónico que generan tempestades giratorias producidas a causa de una tormenta de gran violencia que toma la forma de una columna nubosa de pequeño diámetro proyectada de la base de un cumulonimbo hacia el suelo.*
 - 4.º Vientos extraordinarios, definidos como aquellos que presenten rachas que superen los 135 km por hora. Se entenderá por racha el mayor valor de la velocidad del viento, sostenida durante un intervalo de tres segundos”.*

Per apreciar la diferència, és suficient reproduir el concepte de “tempestat ciclònica atípica” inclosa a l'art. 3 de l'anterior [Reial Decret 2022/1986](#):

- “Tempestat ciclónica atípica. Tiempo atmosférico extremadamente adverso y riguroso producido por:*
- a) Ciclones violentos de carácter tropical, identificados por la concurrencia y simultaneidad de velocidades de viento superiores a 96 kilómetros por hora, promediados sobre intervalos de diez minutos, lo que representa un recorrido de más de 16.000 metros en este intervalo, y precipitaciones de intensidad superior a 40 litros de agua por metro cuadrado y hora.*

- b) *Borrascas frías intensas en advección de aire ártico identificadas por la concurrencia y simultaneidad de velocidades de viento mayores de 84 kilómetros hora, igualmente promediadas sobre intervalos de diez minutos, lo que representa un recorrido de más de 14.000 metros en este intervalo, con temperaturas potenciales que, referidas a la presión al nivel del mar en el punto costero más próximo, sean inferiores a 6° C bajo cero”.*

La regulació anterior exclouïa els danys ocasionats exclusivament per vents extraordinaris o tornados, per la qual cosa deixava fora de cobertura esdeveniments que s'havien qualificat com a “extraordinaris”.

Com a mostra, un botó. El temporal de pluja i fort vent que afectà Catalunya durant el cap de setmana del 10 i 11 de novembre de 2001 provocà la desaparició d'algunes platges, inundacions, incendis i talls de subministrament elèctric. En relació al concret sinistre, els mitjans de comunicació van afirmar que els desastres produïts pel vent eren inèdits en els últims anys. Les pèrdues foren de més de 12.020.242,08 € a Catalunya i Balears i de més de 43.873.883,62 € a la Comunitat Valenciana. Alguns Ajuntaments de la comarca del Maresme van sol·licitar la declaració de zona catastròfica. No obstant, la cobertura dels danys patits fou rebutjada pel Consorci de Compensació d'assegurances, ja que entre els riscos es trobava la “inundació extraordinària” i la “tempestat ciclònica atípica” però no el “vent”. En aquest cas concret no es donava el supòsit de “tempestat ciclònica atípica” perquè no s'havien donat simultàniament velocitats de vent superiors a 96 km./h., amb intervals d'una mitja de 10 minuts, i precipitacions superiors a 40 litres per metre quadrat i hora, segons els informes de l'Institut Nacional de Meteorologia.

Amb tot, l'actual [Reglament](#) manté la descripció *numerus clausus* que havia suscitat una abundant jurisprudència per determinar si es podia considerar un esdeveniment atmosfèric com anormal i extraordinari en supòsits diferents, donat el caràcter excepcional i insòlit dels fets. D'altra banda, el Consorci de Compensació d'assegurances continua sense cobrir directament els danys produïts només per la pluja, la calamarsa o el pes de la neu, raó per la qual resulta d'interès revisar la jurisprudència anterior sobre aquest problema.

A la majoria dels casos, el Tribunal Suprem ha declarat la improcedència de la reclamació si no es complien els requisits reglamentaris. A títol d'exemple, la **STS, 1a, 7.5.1995** declara la inexistència d'una “tempesta ciclònica atípica”, perquè encara que produí pluja de quantitat superior als 54 litres per metre quadrat, el vent només arribà a ratxes màximes de 25 km./h., segons els certificats de l'Institut Nacional de Meteorologia). Aquesta línia jurisprudencial té alguna excepció, com la **STS, 1a, 18.3.1996**. Una empresa demandà el Consorci de Compensació d'assegurances perquè durant l'any 1987 tingué lloc un fort temporal de vent i pluja (pel qual la Corporació Municipal va sol·licitar la declaració de zona catastròfica): el Consorci no feu cap investigació i simplement resolgué no autoritzar el sinistre ja que no considerava extraordinari el fenomen atmosfèric que l'havia provocat. El Tribunal Suprem declara la seva potestat de jutjar la interpretació del Consorci de Compensació d'assegurances i declara el sinistre com a extraordinari.

En l'àmbit de les Audiències Provincials es pot trobar un nombre més gran de sentències. S'estima l'existència d'un risc extraordinari a la **SAP de Càceres, Secció 1a, 16.2.1999** (caiguda d'un arbre a conseqüència d'un temporal de vent, que va produir danys al vehicle del demandant), o a la **SAP de Badajoz, Secció 1a, 8.5.2001** (en un cas de caiguda de cornisa). En canvi, considera que no es compleixen els requisits legals a la **SAP de Còrdova, Secció 1a, 10.6.1999** (no s'han acreditat les precipitacions caigudes), o a la **SAP d'Oviedo, Secció 5a, 6.7.2000** (no consta la intensitat del vent en el moment exacte en què es va produir el despeniment causant dels danys).

En qualsevol cas, és recomanable que l'assegurat (o la companyia asseguradora que hagi pagat a l'assegurat i vulgui recobrar la quantitat del Consorci) que vulgui conèixer si la seva reclamació contra el Consorci de Compensació d'assegurances pot prosperar, i si el seu sinistre es pot qualificar com a "extraordinari", sol·liciti un certificat a l'Institut Nacional de Meteorologia, on es detalli la zona concreta sobre la que se sol·licita el certificat, la data i l'hora, i es demanin les següents dades: les velocitats de vent que s'han produït (si escau, la mitja de minuts entre cada interval), les precipitacions (litres per metre quadrat i hora) o les temperatures.

Un segon grup de riscos extraordinaris està comprès per **tota acció violenta com a conseqüència de terrorisme, rebel·lió, sedició, motí i tumult popular**. Les definicions de "terrorisme", "motí" i "tumult popular" es mantenen pràcticament idèntiques a les de la regulació anterior, i només s'afegeixen les definicions de "rebel·lió" i "sedició", per remissió a la regulació penal. No obstant, mereix una especial atenció la noció de "terrorisme", pels problemes que va suscitar sota l'anterior regulació.

L'art. 2.g) del [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) defineix "terrorisme" com:

"toda acción violenta efectuada con la finalidad de desestabilizar el sistema político establecido, o causar temor e inseguridad en el medio social en que se produce".

Aquesta definició ha provocat que el Consorci de Compensació d'assegurances no atengüés algunes reclamacions, com els casos d'explosions d'artefactes d'escassa potència, col·locats, per exemple, al costat de bancs i oficines bancàries, l'ona expansiva de les quals només provoca danys materials (com la ruptura de vidres a diversos immobles). La nova definició no dona solucions a aquest problema que s'havia revelat de manera bastant freqüent a la pràctica.

En aquests casos, el Consorci de Compensació d'assegurances solia denegar la indemnització per no estar inclòs dins el supòsit de "terrorisme". És discutible si aquest tipus de fets estarien inclosos a la definició d' "acte de terrorisme", ja que són fets que tenen unes implicacions de naturalesa política i social (sembrar temor), encara que l'artefacte es pogués qualificar com a "casolà" o l'atemptat no hagi estat reivindicat per cap grup (motiu que solia al·legar el Consorci de Compensació d'assegurances). En aquest sentit, les **Sentències del TSJ de Navarra, sala contenciosa, 4.5.1994 i 11.5.1994** (al primer cas, es tracta de danys patits pel cotxe del reclamant a conseqüència de l'incendi d'un quiosc de gelats d'una empresa francesa; al segon cas, el cotxe del reclamant quedà destrossat en explotar la bomba que estava adossada als seus baixos) van considerar racional presumir que els danys produïts es devien a una acció de tipus terrorista encara que aquesta no hagués estat reivindicada. A això s'ha d'afegir que el Tribunal Suprem realitza una interpretació àmplia del concepte de banda armada i d'element terrorista. Una definició que delimités si exclou o no aquest tipus de casos hauria permès superar aquests problemes pràctics (encara que la definició que proporciona coincideix amb la [Llei 32/1999, de 8 d'octubre, de solidaritat amb les víctimes del terrorisme](#), recentment reformada per la [Llei 2/2003, de 12 de març, de modificació de la Llei 32/1999, de 8 d'octubre, de solidaritat amb les víctimes del terrorisme](#)).

Desenvolupament del concepte de “pèrdua de beneficis”

La segona novetat del [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) és que, en desenvolupament de la [Llei 44/2002, de 22 de novembre](#), introdueix al concepte de “pèrdues”, a més dels danys directes sobre les persones i els béns (dany emergent), la **pèrdua de beneficis** que provoquen (lucre cessant). Així, per primera vegada, es descriu amb detall en què ha de consistir la “pèrdua de beneficis” per tal que es pugui considerar coberta pel Consorci de Compensació d'assegurances.

L'art. 3 del [Reglament](#) estableix que:

“A los efectos de la cobertura de los riesgos extraordinarios por el Consorcio de Compensación de Seguros, se entiende que se produce una pérdida de beneficios cuando, a consecuencia de alguno de los acontecimientos extraordinarios previstos en este reglamento, tiene lugar una alteración de los resultados normales de la actividad económica del sujeto asegurado, derivada de la paralización, suspensión o reducción de los procesos productivos o de negocio de dicha actividad [...].

Para que la pérdida de beneficios como consecuencia de un acontecimiento de los previstos en este reglamento resulte indemnizable por el Consorcio de Compensación de Seguros, será necesario que una póliza ordinaria de las previstas en el artículo siguiente contemple su cobertura como consecuencia de alguno de los riesgos ordinarios de incendio, explosión, robo o avería o rotura de maquinaria, y que se haya producido un daño directo en los bienes asegurados en la propia póliza u otra distinta, y que sean propiedad o estén a disposición del propio asegurado, no quedando cubiertas, por lo tanto, las pérdidas de beneficios consecuencia de daños sufridos por otros bienes o por los de otras personas físicas o jurídicas distintas del asegurado, por razón, entre otros, de los bienes o servicios que aquéllas deban y no puedan suministrar a éste a consecuencia del evento extraordinario”.

En aquesta definició de “lucre cessant”, a banda que serà necessari que una pòlissa ordinària contempli la seva cobertura (el que precisament, de vegades, forma part de les exclusions del risc), es ressalta especialment que es produeixi una “alteració dels resultats normals de l'activitat econòmica”. El Reglament, per tant, utilitza dos conceptes indeterminats com el d’ “alteració” o “resultats normals”. Encara és aviat per saber quins requisits sol·licitarà la jurisprudència, en desenvolupament d'aquest precepte, per considerat produïda aquesta “alteració”. Sens dubte, continuaran tenint una gran importància les proves pericials econòmiques que permetin determinar quins eren els “resultats normals” de les activitats que han patits danys.

Reducció de les franquícies a les assegurances de danys

En tercer lloc, el [Reglament](#) inclou una altra novetat important que millora la protecció dels assegurats, ja que redueix la franquícia, és a dir, la quantia del sinistre que ha de pagar l'assegurat.

L'art. 9 del [Reglament de l'assegurança de riscos extraordinaris](#) disposa que:

“1. En el caso de daños directos, la franquicia a cargo del asegurado será:

- a) En los seguros contra daños en las cosas, de un siete por ciento de la cuantía de los daños indemnizables producidos por el siniestro. No obstante, tal franquicia no será de aplicación a los daños que afecten a vehículos asegurados por póliza de seguro de automóviles, viviendas y comunidades de propietarios de viviendas.
- b) En los seguros de personas no se efectuará deducción por franquicia.

2. En el caso de la cobertura de pérdida de beneficios, la franquicia a cargo del asegurado será la misma prevista en la póliza, en tiempo o en cuantía, para daños consecuencia de siniestros ordinarios de pérdida de beneficios. De existir diversas franquicias para la cobertura de siniestros ordinarios de pérdida de beneficios, se aplicarán las previstas para la cobertura principal.

3. Se faculta al Ministerio de Economía para que, cuando las circunstancias lo aconsejen, y previo informe del Consorcio de Compensación de Seguros, pueda modificar el importe de la franquicia establecido en este artículo”.

En la normativa anterior, la franquícia imposada a l'assegurats a les assegurances contra danys era d'un 10% de la quantia del sinistre (que no podia ser inferior a 150,25 € ni excedir l'1% de la suma assegurada).

Remissió a un posterior desenvolupament per la Direcció General d'assegurances

En aquest [Reglament](#), que ha entrat en vigor el 25 de febrer, hi ha un bon nombre de disposicions que han de ser regulades per la Direcció General d'assegurances. Per això, estem davant una reglamentació incompleta i que precisa d'una futura concreció.

En aquest sentit, l'art. 12 del [Reglament](#) estableix l'obligatorietat de què a totes les pòlisses amb recàrrec obligatori hi figuri una “clàusula de cobertura” dels riscos extraordinaris pel Consorci de Compensació d'assegurances: el text de l'aquesta clàusula serà únic (no serà vàlida cap altra clàusula), s'aprovarà per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions, i es publicarà al Butlletí Oficial de l'Estat. Alhora, l'art. 13 del [Reglament](#) exposa que les tarifes de recàrrecs obligatoris que hauran de pagar els assegurats també hauran de ser aprovades en el futur per la Direcció General d'assegurances i Fons de Pensions i s'hauran de publicar. Finalment, l'art. 14 del [Reglament](#) disposa que les entitats asseguradores que operin als sectors de l'assegurança esmentats per l'art. 4, hauran d'informar al Consorci de Compensació d'assegurances sobre les “pòlisses, riscos, garanties, cobertures, clàusules i capitals que afectin les operacions esmentades”, una informació que també s'haurà d'incloure als models que ha d'aprovar la Direcció General d'assegurances i Fons de Pensions.

Aquesta remissió a un futur desenvolupament mitjançant una Resolució de la Direcció General d'assegurances i Fons de Pensions no és nova i ja s'ha realitzat en d'altres ocasions (vegi's la recent [Resolució de 3 de febrer de 2004](#), de la Direcció General d'assegurances i Fons de Pensions, per la que es fixa el tipus d'interès aplicable al fraccionament de recàrrecs a favor del Consorci de Compensació d'assegurances per a l'exercici de les seves funcions de compensació i fons de garantia en relació amb l'assegurança de riscos extraordinaris, l'assegurança de responsabilitat civil en la circulació de vehicles a motor, de subscripció obligatòria, l'assegurança obligatòria de viatger i l'assegurança obligatòria del caçador).

Altres Reials Decrets en matèria asseguradora

Finalment, a més del Reial Decret comentat, s'han dictat quatre Reials Decrets més que componen una nova normativa en matèria asseguradora, els textos dels quals poden ser consultats pels lectors interessats.

- Reial Decret 301/2004, de 20 de febrer, pel qual es regulen els llibres-registre i el deure d'informació estadístico-comptable dels corredors d'assegurances i de les societats de corredoria d'assegurances.
- Reial Decret 299/2004, de 20 de febrer, pel qual es modifica el Reglament sobre responsabilitat civil i assegurança en la circulació de vehicles a motor, aprovat pel Reial Decret 7/2001, de 12 de gener.
- Reial Decret 298/2004, de 20 de febrer, pel qual es modifica el pla de comptabilitat de les entitats asseguradores i les normes per a la formulació dels comptes dels grups d'entitats asseguradores, aprovat pel Reial Decret 2014/1997, de 26 de desembre.
- Reial Decret 297/2004, de 20 de febrer, pel qual es modifica el Reglament d'ordenació i supervisió de les assegurances privades, aprovat pel Reial Decret 2486/1998, de 20 de novembre.